

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

NATIONALE OMROEP

Het valt te begrijpen dat ook de humanistische beweging met belangstelling kennis heeft genomen van het, enige tijd geleden gepubliceerde, V.P.R.O.-plan 1960 voor een nationale omroep. Hoewel er binnen haar rijen zowel vóór- als tegenstanders van een dergelijke omroep te vinden zijn, is niettemin de regeling van de zendtijd herhaaldelijk ter discussie gesteld, en heeft het Humanistisch Verbond hierover ook reeds op een congres in 1948 een resolutie aangenomen.

In die resolutie staat onder meer te lezen, dat het radiobestel voor het Verbond des te meer aannemelijk zal zijn, naarmate er waarborgen zijn, die het mogelijk maken dat ook het humanistische woord in de aether kan klinken. Waarborgen, dus geen afhankelijkheid van de goede wil van de omroepverenigingen, waarover we ons overigens in het algemeen niet te beklagen hebben.

Het is duidelijk, dat in een nieuwe regeling vast zal moeten staan dat, mede op grond van de gebleken behoefte, aan de humanisten zendtijd zal moeten worden toegekend,

wil er geen sprake zijn van discriminatie. Ons verzet tegen de voorgestelde omroepregeling van minister Cals en zijn voormalige staatssecretaris Höppener is daartegen gericht en heeft onder meer tot oprichting van de Luisterkring geleid.

De V.P.R.O. heeft uitdrukkelijk gezegd, haar plan te hebben ingediend om een basis voor discussie te hebben. Aan die discussie willen we graag het onze bijdragen, ook al, omdat we hier te maken hebben met een gedegen stuk werk. Maar dan moet ons toch wel van het hart, het enigszins vreemd te vinden, dat in het V.P.R.O.-ontwerp voor een omroepwet wel aan de kerkgenootschappen recht op eigen zendtijd wordt toegekend, maar niet aan niet-godsdienstige genootschappen op geestelijke grondslag als het Humanistisch Verbond. Daarmee wordt de discriminatie ten aanzien van de buitenkerkelijken, die in het wetsontwerp van het ministerie van O. K. en W. voorkomt, gehandhaafd. Maar misschien is dit „a slip of the pen”, die er met enige goede wil wel kan worden uitgehaald.

wilt u ons helpen?

Zo ja, dan verzoeken wij U om zo spoedig mogelijk het abonnementsgeld 1961 te betalen.

De leden van de luisterkring dienen tegelijkertijd de contributie 1961/1962 te voldoen, dus f 1,— contributie en f 3,— abonnementsgeld.

Voor niet-leden luisterkring bedraagt het abonnementsgeld f 4,— per jaar.

Postrekening 58 t.n.v. Hum. Luisterkring, Utrecht.

kalender 1961

In dezelfde mooie uitvoering als in 1960 is de kalender 1961 verkrijgbaar. Wilt U er ook nog een? U kunt deze bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

EN WAT ZEGT DE HUMANIST DAARVAN?

Wij maken ons op, luisteraars, om morgenavond, of misschien zelfs wanneer dat beter uitkomt vanavond al, een van de genoeglijkste feesten te vieren, die ons volk kent, en een feest, waarbij we nu eens lekker van de godsdienstoorlogen die ons in het bloed zitten helemaal geen last hebben! We kunnen natuurlijk niet beweren, dat alle makkers hun wild geraas gestaakt hebben, en ook zijn er enige boze woorden gevallen over het feit, dat Rotterdam aan de vriendelijke bisschop een onvriendelijke uitlating over Amsterdam heeft ontklokt, maar dat neemt niet weg, levensbeschouwelijk zitten wij op het heerlijke avondje in een fleurige bonte rij, en wij vragen ons niet af, of wij ons wel om het voor ons bestemde zuiltje hebben gegroepeerd.

Het zou mij onder deze gezegende omstandigheden bijna moeilijk vallen een apart humanistisch geluid te laten horen, als mijn fan-mail mij er niet aan herinnerde, dat men toch niet alle grenzen moet uitwissen. Ja, u hebt het goed gehoord — of misschien hebt u juist dat ene woord niet precies verstaan en daarom komt het nu nog eens — ik zei fan-mail. U dacht, dat alleen filmsterren en radiozangeressen (of zingsters als u dat liever wilt) brieven krijgen van onbekende bewonderaars, die om een handtekening vragen. Ja, dat dacht ik ook, maar zo is het niet: iets in die geest krijg ik tegenwoordig ook. Tenminste — laat ik niet overdrijven. Van bewondering overlopen doen die epistels niet altijd, en van het vragen van een handtekening zijn de schrijvers soms zó ver af, dat ze mij zelfs hun eigen handtekening onthouden, maar dat zijn tenslotte bijkomstigheden. Nu wil ik hier niet spreken over de brieven van de mensen, die zich gedrongen voelen mij eraan te herinneren, dat er een bijbel is, en die mij met een vloed van teksten van de waarheid van hun variant van het Christendom trachten te overtuigen, ook niet over de waarschuwingen van die bezorgde lieden, die mij dringend aanraden tijdig terug te keren op de dwalingen mijns weegs.

Hun roerende bekeringsijver is vrees ik een beetje aan mij verspild, maar als ik hun zou verzoeken ons Humanisten maar te laten blijven wat wij nu eenmaal zijn, dan zou ik toch evenmin indruk op hen maken als zij het op ons doen, en ik laat hun dus graag hun liefhebberij — in alle betekenissen van het woord! —, zij hebben het in elk geval in een opzicht niet bij het verkeerde eind; zij denken van ons niet, dat we eigenlijk Christenen zijn. En zegt u nu niet, dat dit ook nogal vanzelf spreekt, want dit doet het niet. En daar wou ik nu juist over praten. Er zijn briefschrijvers, die het mij anders vertellen.

Een dame schrijft mij kort en krachtig: „U bent een nobel mens, een echte Christen”. Alsjeblieft, en wat zegt een humanist daarvan? In de eerste plaats zou ik mijn briefschrijfster willen adviseren met de term

nobel een beetje zuinig om te springen. Zolang men van iemand niets meer weet dan dat hij af en toe een humanistisch kwartiertje verzorgt, lijkt het mij wat voorbarig hem direct te voorzien van het etiket „een nobel mens”.

Met de zedelijke beoordeling van onze medemens kunnen we niet voorzichtig genoeg zijn, omdat we iemand wel heel goed moeten kennen, voordat we uit zijn handelen kunnen opmaken, wat er eigenlijk achter zit, zijn gezindheid. Natuurlijk is deze voorzichtigheid in de eerste plaats geboden bij het uitspreken van een ongunstig oordeel, maar ook als men, zoals mijn briefschrijfster, geneigd is jubeltonen te laten horen, is dunkt me een zekere reserve niet misplaatst.

Men begripe mij goed: wat sommige ouders hun kinderen voorhouden „treed iedereen met het grootste wantrouwen tegemoet” vind ik een afschuwelijke levensregel, die ik niet graag iemand zou willen aanpraten. Maar je dadelijk zonder kritiek te laten inpalmen door een paar mooie woorden, lijkt me aan de andere kant ook niet aanbevelenswaardig. De kwalificatie „een nobel mens” moet ik dus afwijzen als ongegrond. Maar dan volgt daar direct op: „een echte christen”.

Het is een geluid, dat ik vaker gehoord heb. Allang voor de oorlog kwam er eens een mevrouw bij ons, die we oppervlakkig kenden, om geld in te zamelen voor ik weet niet meer welk doel. Terwijl ik op de lijst tekende, zei ze er ter beloning bij „wij zijn toch allemaal christenen nietwaar”. Ik deed eerst, alsof ik het niet gehoord had, maar ze vond het nodig het nog eens te herhalen. „Ik zeg maar, we zijn toch allemaal christenen nietwaar!” en toen was ik jong en onervaren genoeg om erop in te gaan. „Pardon mevrouw”, zei ik, „ik ben geen christen”.

Het hielp niet. „Maar”, zei ze, „hoe heb ik het nu? U bent toch wel een christen!?” Ik zei daar nog eens nee op, maar weer zonder haar te overtuigen. Ze wist het veel te goed, heus ik was wel een echte christen! „Wat u waarschijnlijk bedoelt”, zei ik „dat is dat u mij voor een vrij fatsoenlijk man houdt. Dat wil ik natuurlijk niet tegenspreken, maar...”. Ik kwam niet verder, ze luisterde al niet meer. „Precies!” zei ze geroerd en dankbaar, „dat bedoel ik. Dan bent u dus toch een christen!” Ik heb het goeie mens toen maar uitgelaten.

Het hangt er maar van af, wat men met het woord „christen” bedoelt. Je kunt je natuurlijk met woorden allerlei grapjes veroorloven. Zo halen kinderen het wel eens in hun hoofd alle mogelijke dingen van naam te laten verwisselen, dus b.v. een tafel stoel te noemen en omgekeerd een stoel tafel. Voor zichzelf kunnen ze zo'n spelletje soms heel aardig volhouden. Maar zodra ze met anderen gaan praten, die achterlijk genoeg zijn om de woorden in hun oude betekenis te blijven gebruiken, ontstaat er een hope-

loze spraakverwarring, en de misverstanden tieren welig. Zo is het ook hier. Men kan het woord „christen” wel de betekenis geven van „een goed mens”, maar dan moet men de conversatie vermijden met iemand die zich houdt aan de vroegere betekenis „iemand, die het christelijk geloof belijdt”. Zodra men deze beide betekenissen door elkaar haalt, verzeilt men regelrecht in de onzin.

Maar, zal men nu vragen, is deze vergelijking wel gelukkig? Wanneer men de betekenissen „een goed mens” en „belijder van het christelijk geloof” door elkaar gebruikt, zit daar dan niet heel wat meer achter dan achter het kinderspel, waarin „tafel” en „stoel” van betekenis wisselen? Ja, dat is zo, er zit meer achter, en het is dan ook veel minder onschuldig. Wat hier meespeelt, dat is een niet helemaal overwonnen rest van de gedachte, dat men om een behoorlijk mens te zijn toch eigenlijk ook een christen dient te wezen. En die gedachte is niet een beetje, maar helemaal onjuist!

Wat iemand gelooft of niet gelooft, dat hangt helemaal niet af van zijn karakter, zijn gezindheid, en het is alleen het karakter dat bepaalt, of hij al dan niet een goed mens mag heten. Ik zeg daarmee niets tegen de kwaliteit van de christenen, ik zeg niet meer dan dit: als men van christenen en niet-christenen twee streng gescheiden groepen maakt, dan is er geen enkele reden om te verwachten, dat de kwaliteit van de ene groep beter is dan van de andere. Mens-exemplaren van zeer uiteenlopend kaliber vindt men in beide groepen.

Nu wordt de zaak nog wat gecompliceerd doordat men niet zonder meer spreekt van christenen, maar van *echte* christenen. Zo noemt mijn vriendelijke briefschrijfster mij ook: een *echte* christen. Met dat woord „echt” kan men werkelijk wonderen doen, het doet verrassend vaak dienst om zeer aanvechtbare beweringen toch „waar te maken”, zoals men dat dan noemt, of zelfs om lastige vragen in een handomdraai te beantwoorden. Laat ik het duidelijk mogen maken met een bedacht, en juist daardoor onschuldig voorbeeld.

„Radiosprekers”, zegt iemand, „zijn wijze mensen”. Als u dat terecht niet gelooft, en opmerkt, dat u toch wel radiosprekers hebt gehoord, die lelijke steken lieten vallen in hun betoog, dan is het antwoord: „ja, maar dan zijn het ook geen echte radiosprekers!” U ziet, deze manier om de eerste bewering te redden is nogal goedkoop. Het is een eenvoudig kunstje. Eerst betekent radiosprekers „mensen die voor de radio spreken”. Maar als van dezen niet al te grif wordt aangenomen dat zij altijd wijs zijn, dan wordt met

behulp van de toevoeging echt de betekenis veranderd: onder radiosprekers wordt nu verstaan „mensen die voor de radio spreken en tevens wijs zijn”. Als men nu van die mensen nog eens weer vaststelt, dat ze wijs zijn, dan is tegen die volkomen overbodige bewering inderdaad niets in te brengen. Men moet dan alleen niet menen, dat men over laat ik ze nu maar noemen de gewone radiosprekers ook iets gezegd heeft.

Ik heb dit voorbeeld bedacht, omdat niemand zich daarover kan opwinden. Maar in de gevallen, waarbij men dit wel doet, gaat het precies zo. Men hield vroeger in brede kringen staande — en doet het nog wel — dat studenten zich on sociaal mogen gedragen. En als iemand dat niet begreep, dan zei men: „maar dat spreekt toch vanzelf, anders zijn het toch geen echte studenten”. Men werkt dus weer met twee betekenissen van het woord studenten. Eerst duidt men daarmee aan de jongelieden, die ingeschreven staan bij een universiteit of een hogeschool, en later diezelfde jongelieden, voorzover zij zich on sociaal gedragen. Van deze laatste groep kan men nu rustig vaststellen dat het on sociale gedrag bij hen hoort — het is dus niet eens zuiver om te zeggen, dat ze zich on sociaal mogen gedragen, nee, het is eenvoudig noodzakelijk dat ze dat doen —, maar wie dit zegt, — hij kan even goed zeggen: een koe is een koe, en een kuiken is een kuiken — moet natuurlijk niet menen, dat hij de toelaatbaarheid van on sociaal gedrag bij studenten in de gewone betekenis van het woord ook maar enigszins aanneemelijk heeft gemaakt.

Op precies dezelfde wijze kan men b.v. de echtscheiding in de ban doen. Een huwelijk mag nooit ontbonden worden. Waarom niet. Omdat een echt huwelijk nu eenmaal onontbindbaar is. Eenvoudiger kan het niet! Ik heb niet de minste neiging propaganda te maken voor echtscheiding, maar de vraag, die sommige mensen beklemmend kan zijn, of het niet beter is hun huwelijk te laten ontbinden, wordt natuurlijk door dit gepraat over een echt huwelijk helemaal niet beslist. En zo gaat het nu ook met de echte christen. Men wil niet aan iedereen die het christelijk geloof belijdt, de naam christen geven, nee men reserveert die ere naam alleen voor die gelovigen, die tevens goed zijn.

En als men dat gedaan heeft dan kan men zonder vrees voor tegenspraak beweren: echte christenen zijn goede mensen. Maar over de kwaliteit van de belijders van het christendom heeft men dan niets gezegd. En mijn briefschrijfster moet ik dus antwoorden: ik ben geen echte christen, ik ben niet eens een christen, ik ben een doodgewone humanist.

LIBBE VAN DER WAL.

zeilkamp 1961 - langweer (fr.)

Na het geslaagd zeilkamp in 1960 wordt bij voldoende deelname in 1961 opnieuw een familie-zeilkamp gehouden en wel van 5 t/m 19 augustus 1961. Prijs f 65,— per week (alles inbegrepen).

Opgaven vóór 31 december a.s.

Voor volledige inlichtingen: Oudegracht 152, Utrecht (030) 10163.

DICHTEN

In deze tijd van het jaar gevoel ik me altijd zeer verwant aan de heer Batavus Droogstoppel, een naar mijn mening te zeer miskende nationale figuur. Batavus had slechts één gebrek: hij zei hardop wat wij allen wel eens denken. Natuurlijk, wij zijn geen integrale droogstoppels. We denken er óók wel eens over klewangwettende krijgsvangen er-gens heen te slingeren en soms bekruipt ons de lust iemand in de koffij of iets anders te laten stikken. Maar daar komt gewoonlijk niets van.

In het dagelijkse leven hebben wij, evenals Batavus, de neiging onze zaken zo goed mogelijk te behartigen en wij streven er naar met ons dertienen op een kantoor te komen om vervolgens naar Driebergen te gaan. Wij zouden allemaal graag onze naam voluit in banketletters willen hebben. Tegenwoordig noemen we dat: „Ons rechtvaardige deel krijgen van de welvaart”. Wat zou er tegen zijn?

En hoe vaak gebeurt het niet, dat ik moet constateren, dat lieden uit mijn omgeving (en ik zonder mijzelf daarbij niet uit) zich elders gaan vermaken, als zij in een algemeen verward dreigen te geraken. De mannen, die terwille van een schoon meisje, hetzij van Griekse of andere nationaliteit, op de vuist gaan, zijn te tellen. Ze staan in de krant als maatschappelijk onaangepaste personen en wij behoren niet tot hen.

Ook de kunstbeschouwingen van Batavus schijnen mij persoonlijk niet zo gek als jarenlang is aangenomen door mensen, die overigens met de kunst weinig van doen hadden. Als het waar is, dat een enkele gave regel, waarin een algemeen menselijke ervaring is neergelegd, een dichter onsterfelijk maakt, dan kunnen wij zonder reserve Batavus Droogstoppel een onsterfelijk dichter noemen.

„De lucht is guur en het is vier uur” is een versregel die mij bijna dagelijks in de gedachte komt. Donkere luchten, jagende wolken, het vallende duister van de stervende dag, een onafwendbaar noodlot, een sombere dreiging, alles ligt saamgebald in deze simpele woorden, die onze makelaar in koffij zonder moeite uit de mouw schudde. Geen wonder, dat deze man, wiens beroep hem zo weinig gelegenheid tot het beoefenen van handenarbeid verschafte, voor zichzelf tot de conclusie kwam, dat dichten gemakkelijker is dan ivoordraaien.

Van mijzelf mag ik getuigen, dat ik zeer gesteld ben op gedichten, zelf in geen mindere mate dan op Gelderse worst. En ik houd zeer veel van Gelderse worst! Helaas kan ik evenmin Gelderse worst maken als het Droogstoppel gegeven was biljartballen te draaien. Maar verzen maken kan ik. Dat

heb ik in deze dagen weer meer dan eens doorslaand bewezen.

Bij het vervaardigen van gedichten ter gelegenheid van het oecumenisch Hoogfeest ter ere van Sint Nikolaas stel ik mij niet tevreden met de aankondiging van een geschenk in onregelmatige jambische regeltjes. Neen, ik stem mijn poëzie af op het geschenk en de beschonkene. Ik heb bijvoorbeeld een asbak gekocht voor een struise jongeman. Dit gebruiksvoorwerp dient mijns inziens vergezeld te gaan van een reeks krachtige anapestes. „Brave vriend, pak eens uit en verheug u op dées nieuwe asbak / Uwe vrouw vindt u mét dat geknoei op het kleed maar een lastpak”.

Ik heb dan de kern van kleine dreigende huwelijksmoeilijkheden geraakt en tevens de grondslag gelegd voor een langdurig en gelukkig samenleven.

's Mans jonge vrouw daarentegen zal een sleutelring krijgen begeleid door huppelende dactylen. „Steeds was mijn sleutel zoek, wat een ellende / sleutelring, aardig ding, vóór ik je kende”. Het is nu wel overbodig mee te delen, dat mijn echtgenote haar jaarlijkse sonnet heeft ontvangen en verzen in terzinen geschreven.

Maar ook voor een abstract versje schrik ik niet terug. Dat vereist een geheel andere instelling. Men gaat daarbij in trance en laat de associaties op zich afrennen. Ik heb bijvoorbeeld een oude tante bedacht met een zakdoekenzak. Dan neem ik het hoofd in de handen en denk sterk aan — zakdoeken, zakdoekentante, tante, ouwe tante, ouwe zakdoekentante, ouwe zak, enzovoort, enzovoort. En weldra ontstaat, geheel buiten mij om, een ultramodern brok poëzie: „Wenende neus, een rimpelige vrucht in linnen toetert als misthoorn voor televisieglass, microben versmoren in zakdoekenzak”. Ziet u de kleine tragedie van oude mensen de dingen die voorbijgaan, behalve de verkoudheid, die steeds terugkomt? Deze laatste zin lijkt ook nog wat abstract, maar met enige Openheid en wat invoelingsvermogen komt u er wel uit.

En nu, lieve lezers, zult gij mij moeten verontschuldigen. Reeds ben ik enkele keren aangemaand om het werk, dat ik onderhanden heb te laten rusten om een kandelaar, een duimstok en vijf of zes pocketboekjes of peperbekjes, zoals ze tegenwoordig heten, te voorzien van een passend bijschrift. Daaraan kan en mag ik mij niet onttrekken. Ik ga dus nu weer in mijn zieleleven boren om te kijken of er nog wat uit wil komen. Tot mijn spijt moet ik dus eindigen. Ik hoop, dat gij allen veel gekregen hebt, want geven moge zaliger zijn, ontvangen is ook heel zalig.

H.H.

lezingen voor de radio

di. 6 dec. AVRO 16.00 uur: P. N. Kruyswijk: „Is voor ons het feest voorbij?”

zo. 11 dec. VARA 9.45 uur: Mr. M. Knap: „Misdad en verdraagzaamheid”.

zo. 18 dec. VARA 9.45 uur: Dr. H. Bongers: „Bezinning in de drukte”.

ma. 26 dec. VARA 9.45 uur: Dr. D. H. Prins: „Een humanistische kerstoverdenking”.